

MACIEJ FIJAŁKA

ROLA KLAS MUNDUROWYCH
NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI PROFILAKTYCZNEJ
PROWADZONEJ PRZEZ ŻANDARMERIĘ WOJSKOWĄ

„Gdy spotykam dziecko, budzi ono we mnie dwa uczucia:
czułości do tego, kim ono jest, oraz szacunek do tego,
kim może zostać w przyszłości”

Ludwik Pasteur

ROLE OF UNIFORMED CLASSES
ON THE EXAMPLE OF PREVENTIVE ACTIVITY
LED BY THE MILITARY POLICE

„When I am meeting the child, it is arousing two emotions in me:
tenderesses to whom it is, and the respect to it, whom he can become in the future”

Ludwik Pasteur

A b s t r a c t. Contemporary world is giving a lot of possibility to young people to the development, and technological progress and of civilization requires adapting and dealing it with from them, what new. Although technological progress and of civilization he is facilitating for us living, these are in certain fields lives, children and teenagers still are exposed to pathological phenomena which are lying in wait for them in schools and the virtual world of the Internet. Along with increased activity preventive in the civil environment, the Military Police became an institution, to which request for helps have more and more often started flowing of pathology in the completion of classes in preventing and the counteraction widely comprehended. Today's Military Police – as the service about police character – for conducting all activities, being aimed recognizing, the prevention and fighting pathology have experience and the personnel back. Of action in favour of keeping the appropriate safety state in schools they must be consulted on many plains, by experienced specialists, and a joint effort can be a guarantee that the young people of today will be brought up in its heart of hearts

Mjr mgr inż. MACIEJ FIJAŁKA – Szef Wydziału Prewencji Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Krakowie, doktorant Wydziału Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie; e-mail: m.fijalka@ron.mil.pl

values and respects to the second man. Article in question, on the destination showing is able to exploit the potential of the Military Police, as the important institution in the process of the prevention of pathology and building the value of young citizens, through the respect to the tradition, uniform and the honour of the soldier.

Key words: Military Police (MP); education; school; pathology; worth.

WSTĘP

Wychowując dzieci i młodzież, staramy się osiągnąć jakiś cel, przedstawiający, naszym zdaniem, jakąś wartość dla jednostki lub społeczeństwa albo też dla jednego i drugiego. Wychowanie jest więc procesem integracji człowieka wokół wartości. Proces ten nie przebiega chaotycznie, lecz podlega pewnym prawidłowościom wyznaczanym z jednej strony przez fazy psychicznego rozwoju wychowanka, z drugiej zaś przez samą naturę wartości i ich hierarchię¹.

Współczesny świat daje młodym ludziom wiele możliwości do rozwoju, a postęp technologiczny i cywilizacyjny wymaga od nich przystosowania i radzenia sobie z tym, co nowe. Pomimo iż przemiany technologiczne i cywilizacyjne ułatwiają nam życie, to w pewnych dziedzinach życia dzieci i młodzież wciąż narażone są na zjawiska patologiczne, które czyhają na nich w szkołach oraz w wirtualnym świecie Internetu. Coraz głośniejsze media informują o nasilających się formach patologii słownej i fizycznej w szkołach, wskazując jednoznacznie o braku dostatecznej wiedzy i narzędziach do diagnozowania sytuacji w fazie rozpoznawania zagrożeń przez nauczycieli.

Za zachowania patologiczne dzieci i młodzieży uważa się: ucieczki z domu, wagary, agresję i przemoc, picie alkoholu, niktynizm, zażywanie narkotyków, różnego rodzaju zachowania przestępcze oraz udział w życiu grup działających według odrębnych wzorców i zasad postępowania, nieprzestrzegających zwyczajowo przyjętych w społeczeństwie norm. Przeprowadzone przez Najwyższą Izbę Kontroli (NIK) rozpoznanie wskazuje, że trudności wychowawcze w grupie dzieci i młodzieży występują w dużym nasileniu we wszystkich typach szkół. Szczególnie w gimnazjach wielu uczniów prezentuje nieprawidłowe wzorce zachowań powstałe we wczesnym dzieciństwie i utrwalone na wcześniejszych etapach edukacji. W ostatnich latach pojawiły się nowe zjawiska patologiczne, takie jak *mobbing* i *bulling* (rozumiane najczę-

¹ K. KOTŁOWSKI, *Filozofia wartości a zadania pedagogiki*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1968, s. 33.

ściej jako tyranizowanie oraz przemoc rówieśnicza z użyciem mediów elektronicznych). Niepowodzeniem zakończyła się realizacja rządowego programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła”, wdrażanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w latach 2008-2011. Jego celem miało być uzyskanie poprawy stanu bezpieczeństwa uczniów, ograniczenie występujących zjawisk patologicznych, w tym szczególnie agresji i przemocy rówieśniczej².

W postępie technologicznym zauważalna jest cienka granica pomiędzy tym, co dobre, potrzebne, a zarazem niebezpieczne. Korzystanie z dóbr w sposób niezgodny z przeznaczeniem powoduje zagrożenie dla wszystkich obywateli, a szczególnie dla tych najmłodszych.

1. ZAGROŻENIA WSPÓŁCZESNEJ MŁODZIEŻY

Przyczyny zagrożeń i patologii wśród najmłodszych obejmują wiele czynników; są to czynniki indywidualne, społeczne, kulturowe, obyczajowe. Każde dziecko przychodzące na świat potrzebuje miłości i mądrości rodziców, a tym samym pomocy wychowawczej, która będzie owocowała w przyszłości.

Każdy z nas spotkał się z różnymi zagrożeniami, z którymi uporał się sam lub z pomocą innych osób. Na przestrzeni wielu lat jest zauważalna w świecie zmiana problemów współczesnej młodzieży. Dotykają one zarówno dzieci, jak i młodzież z rodzin patologicznych oraz – w mniejszym stopniu – młodzież z rodzin zamożnych. Do najważniejszych problemów w okresie wychowania dzieci i młodzieży zalicza się dziś agresję i przemoc, spożywanie alkoholu, niktynizm, używanie dopalaczy, zażywanie narkotyków oraz uzależnienie od Internetu.

Agresja i przemoc wśród młodzieży są dziś zjawiskami powszechnymi, spowodowanymi wieloma czynnikami. Możemy wyróżnić te, które tkwią w samym dziecku, są wynikiem stosowania przemocy przez osoby z najbliższego otoczenia oraz skutkiem niezaspokojenia jego potrzeb. Wzrost przemocy i agresji wśród młodzieży został nazwany „epidemią”³. Źródłem agresji jest zawsze jakaś przyczyna, której podłożem jest konflikt na styku różnych płaszczyzn życia w środowisku. Zjawisko narastania przemocy

² NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI, [Informacja o wynikach kontroli], *Przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej*, KNO-4101-03-00/2013, nr ewid. 143/2014/P/13/068/KNO, s. 5, www.nik.gov.pl [dostęp: 01.07.2016].

³ L. GLICKLICH-ROSENBERG, *Violence and Children: A Public Health Issue*, „Psychiatric Times” 13(1996), nr 3, s. 45-47.

i agresji jest poważnym problemem współczesnej szkoły. W szkolnych klasach, na korytarzach, w świetlicach i szatniach czy też w toaletach mamy do czynienia z poniżaniem uczniów i naruszaniem ich godności osobistej. Zjawisko przemocy w szkołach można rozpatrywać w kategoriach funkcjonowania pewnej podkultury młodzieżowej, a mówiąc o przyczynach zachowań agresywnych wśród młodzieży, należy przyjrzeć się wszystkim czynnikom, które mają wpływ na taki stan rzeczy. Dla zobrazowania problemu przemocy w tab. 1 przedstawiono kategorie przestępstw najczęściej popełnianych przez młodzież szkolną.

Tab. 1. Dane dotyczące przestępstw popełnionych na terenie szkół podstawowych i gimnazjum⁴

L.p.	Kategorie przestępstw	2009	2010	2011	2012
1.	Uszczerbek na zdrowiu	2208	2953	2613	1894
2.	Udział w bójce lub pobiciu	1021	1307	1503	1533
3.	Zgwałcenie	26	20	14	74
4.	Kradzież cudzej rzeczy	2639	2778	2664	2793
5.	Włamania	650	815	785	644
6.	Przestępstwa rozbójnicze	3918	6221	7577	7024
7.	Przestępstwa narkotykowe	433	520	669	800
8.	Przestępstwa przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu	2223	2810	2342	2329
9.	– w tym naruszenie nietykalności cielesnej	212	276	246	254
10.	Łącznie (także inne przestępstwa, nie wymienione wyżej)	21 040	26 197	28 019	24 794

Według danych statystycznych policji, w okresie od 2009-2012 r. o blisko 100% wzrosła liczba ujawnionych przypadków przestępstw narkotykowych. Duży problem stanowi również liczba stwierdzonych zgwałceń, która w ciągu czterech lat wzrosła dwukrotnie.

⁴ [Wybrane statystyki], *Przestępczość w szkole i innych placówkach oświaty*, www.policja.pl [dostęp: 01.07.2016].

Tab. 2. Przestępczość nieletnich⁵

Rok	Zabójstwo	Uszczerbek na zdrowiu	Udział w bójce lub pobiciu	Zgwałcenie	Kradzież rozbójnicza, rozbój, wymuszenie	Kradzież z włamaniem
2012	4	4109	3289	181	12 237	7796
2011	6	5496	3580	126	12 438	9329
2010	7	5591	3158	311	11 547	9813
2009	14	4636	3039	137	9121	8546

Młodzież sięga po środki uzależniające (papierosy, alkohol, narkotyki i dopalacze) często z ciekawości. Ogromny wpływ na taki stan rzeczy ma grupa rówieśnicza. Młody człowiek zgadza się na takie zachowania, gdyż nie chce „podpaść”, stać się pośmiewiskiem dla innych lub – co najgorsze – zostać odizolowanym od danego środowiska. Duże znaczenie ma też sytuacja w domu rodzinnym, brak odpowiednich norm i zasad, a przede wszystkim ich nieprzestrzeganie. Jeśli wzorce wychowawcze nie płyną z rodziny, młodzież często w ten sposób chce zwrócić na siebie uwagę, nie zastanawiając się nad skutkami swoich poczynań.

Jak wynika z informacji Najwyższej Izby Kontroli (NIK) dotyczących przeciwdziałania zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej, podejmowane w latach szkolnych 2011/2012-2012/2013 działania profilaktyczne szkół i gmin nie doprowadziły do spadku zachowań patologicznych wśród dzieci i młodzieży. Działania profilaktyczne były projektowane przez kadrę pedagogiczną w ramach szkolnych programów profilaktyki i wychowawczych, których celem jest systemowe podejście do realizacji procesu wychowawczego. W ocenie NIK przygotowanie tych programów było słabą stroną przeciwdziałania zjawiskom patologii w szkołach. Wyniki kontroli wskazują, że zdecydowana większość szkół podczas projektowania działań profilaktycznych nie przeprowadziła pogłębionej diagnozy środowiskowej wśród uczniów, rodziców i nauczycieli. Brak zidentyfikowania faktycznych problemów i potrzeb uczniów zagrożonych zjawiskiem patologii był czynnikiem utrudniającym skuteczną działalność profilaktyczną szkoły. W szkolnych programach profilaktyki i programach wychowawczych nie określano także mierników oceny stopnia realizacji celów oraz wskaźników (ilościowych i jakościowych) pozwalających na rzetelne monitorowanie skuteczności tych

⁵ [Wybrane statystyki], *Przestępczość nieletnich*, www.policja.pl [dostęp: 01.07.2016].

działań. Ponadto dyrektorzy szkół w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego nie przeprowadzali monitorowania i ewaluacji realizowanych programów. Przyczyną trudności w rozpoznaniu zachowań problemowych wśród uczniów oraz podejmowaniu skutecznych działań profilaktycznych był niewystarczający poziom przygotowania kadry pedagogicznej, szczególnie w obszarze wczesnej interwencji w sytuacji zagrożenia uzależnieniem. W jednej trzeciej skontrolowanych szkół stwierdzono, iż plany doskonalenia zawodowego nauczycieli nie uwzględniały szkoleń mających na celu wyposażenie tej grupy osób w umiejętności pozwalające na prawidłowe konstruowanie oraz realizowanie programów profilaktyki i wychowawczych. Szkoły w ograniczonym zakresie korzystały z doświadczeń policji, straży miejskiej oraz organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką przeciwdziałania zjawiskom patologicznym⁶.

NIK zwraca również uwagę, że w ostatnich latach zwiększyło się natężenie agresji z wykorzystaniem mediów elektronicznych i Internetu, czyli tzw. cyberprzemocy (cyberprzestępczości). Przybiera ona różne formy – od nieprzyjemnych SMS-ów, MMS-ów, e-maili z pogrózkami po zamieszczanie na portalach społecznościowych ośmieszających zdjęć i prywatnych filmików.

Według danych CBOS dorośli najczęściej obawiają się niebezpiecznych kontaktów i znajomości, które młodzi ludzie mogą nawiązać za pośrednictwem Internetu (58%). Poza dość ogólnie sformułowanym lękiem przed nieodpowiednimi osobami, najsilniejsze obawy dotyczą zagrożeń o charakterze seksualnym, przede wszystkim pedofilii (30%). Na drugim miejscu wśród postrzeganych niebezpieczeństw mieszczą się szkodliwe treści (33%), przez które przeważnie rozumie się pornografię lub treści erotyczne (17%), rzadziej zaś wizualizacje przemocy, drastyczne i brutalne sceny w filmach lub grach komputerowych, a także wulgarne słownictwo (5%). Niespełna jedna piąta obawiających się o bezpieczeństwo dzieci w Internecie (18%) mówi o sytuacjach, w których ich aktywność w sieci może zagrażać bezpieczeństwu gospodarstwa domowego. Z jednej strony chodzi o takie zjawiska, jak oszustwa, wyłudzenia czy kradzieże, a także niekontrolowane zakupy, a z drugiej – o udostępnienie w sieci, np. w serwisach społecznościowych, takich informacji, które mogą być przez kogoś wykorzystane w sposób szkodliwy. Stosunkowo niewielu badanych (6%) obawia się, że w Internecie dzieci mogą paść ofiarą prześladowania lub szykanowania albo że zetkną się tam z prze-

⁶ NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI, [Informacja o wynikach kontroli], *Przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej*.

mocą werbalną wobec innych osób, „hejtem” czy ostrą krytyką. Tyle samo (6%) boi się nadużywania Internetu przez młodych ludzi – uzależnienia lub tego, że staną się oderwani od rzeczywistości. Nieliczni mówią o zagrożeniu werbunkiem do sekt lub islamskich organizacji terrorystycznych (2%)⁷.

Jak wynika z raportu NIK, działalność edukacyjna i wychowawcza szkoły jest prowadzona w szczególności na podstawie programu profilaktyki, który powinien być dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów i potrzeb danego środowiska. Zgodnie z obowiązującymi przepisami dokument ten tworzy spójną całość ze szkolnym zestawem programów nauczania oraz programem wychowawczym szkoły. Program profilaktyki jest uchwalany przez radę rodziców, w porozumieniu z radą pedagogiczną. Wyniki kontroli wskazują, iż osiem skontrolowanych szkół realizowało nierzetelnie przygotowane programy wychowawcze i profilaktyki. Nie odpowiadały one w pełni zidentyfikowanym w szkole problemom i realnym potrzebom uczniów. Zawierały również błędy projektowe, które mogły wpływać na ich skuteczność. Szkoły nie dysponowały też kompletną i wiarygodną informacją na temat skali i struktury występujących zjawisk patologicznych, co wpływało niekorzystnie na zaplanowanie i prawidłowe ukierunkowanie podejmowanych działań profilaktycznych⁸.

Jednym z istotnych czynników w znacznym stopniu utrudniających rzetelną realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem zjawiskom patologii i innym problemom dzieci i młodzieży oraz podejmowanie wczesnej interwencji w sytuacji zagrożenia uzależnieniem pozostaje brak odpowiedniego przygotowania kadry pedagogicznej. W przeprowadzonych badaniach ankietowych wśród nauczycieli blisko 1/3 (28%) z nich wskazała na niedostateczną ich zdaniem wiedzę dotyczącą ryzykownych zachowań i ich konsekwencji, podkreślając, że stanowią one główną przyczynę utrudniającą radzenie sobie z problemami wychowawczymi⁹.

W dzisiejszych czasach, przesyconych techniką i informacją, młodzi ludzie (choć nie są tego świadomi) są narażeni na jasny odbiór tego, co widzą i słyszą, a im samym trudno jest rozgraniczyć, co jest białe, a co czarne. Można rzec, że walka z zagrożeniami współczesnej młodzieży jest niczym

⁷ CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ, *Dzieci i młodzież w internecie – korzystanie i zagrożenia z perspektywy opiekunów*, Komunikat CBOS z badań nr 110/2015, s. 9-10, www.cbos.pl [dostęp: 01.07.2016].

⁸ NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI, [Informacja o wynikach kontroli], *Przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej*.

⁹ Tamże, s. 9.

innym jak „szyfową pracę”. Gdy nam się wydaje, że zapobiegliśmy jakiejś patologii, to w miejsce niej powstaje inna o różnej skali zagrożenia, niekoniecznie łagodniejsza.

2. ZADANIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

W zakresie, trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach zadania przewidziane dla policji wykonują w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz w stosunku do żołnierzy Żandarmeria Wojskowa i wojskowe organy porządkowe¹⁰.

Żandarmeria Wojskowa jest wyodrębnioną i wyspecjalizowaną służbą wchodzącą w skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, podlegającą bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej¹¹. Żandarmerię Wojskową tworzą: Komenda Główna ŻW, terenowe Oddziały/Wydziały Żandarmerii Wojskowej (w tym Placówki ŻW), Oddziały Specjalne Żandarmerii Wojskowej, Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej oraz Oddział Zabezpieczenia ŻW.

Żandarmeria Wojskowa składa się z trzech pionów funkcjonalnych: dochodzeniowo-śledczego, prewencyjnego i administracyjno-logistyczno-technicznego, współdziałając na co dzień z policją, Strażą Graniczną, Biurem Ochrony Rządu, Służbą Kontrwywiadu Wojskowego, Służbą Wywiadu Wojskowego, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencją Wywiadu, Służbą Celną, strażą miejską oraz innymi służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo państwa.

Do zadań Żandarmerii Wojskowej, zgodnie z art. 4 ust. 1 cytowanej ustawy, należy w szczególności: zapewnianie przestrzegania dyscypliny wojskowej; ochranianie porządku publicznego na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych; ochranianie życia i zdrowia ludzi oraz mienia wojskowego przed zamachami naruszającymi te dobra; zwalczanie klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidowanie ich skutków, a także czynne uczestniczenie w akcjach poszukiwawczych, ratowniczych i humanitarnych, mających na celu ochronę życia i zdrowia oraz mienia.

¹⁰ Art. 2 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U., nr 287, poz. 1687 z późn. zm.).

¹¹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U., nr 123, poz. 1353 z późn. zm.).

W razie zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, jeżeli siły Policji są niewystarczające lub mogą okazać się niewystarczające do wykonania ich zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej, może zarządzić użycie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy policji¹². W takim przypadku żołnierzom ŻW przysługują uprawnienia policji w stosunku do wszystkich obywateli.

Oddział Żandarmerii Wojskowej w Krakowie swoim zasięgiem działania obejmuje woj. małopolskie, śląskie, świętokrzyskie i podkarpackie. Żandarmi z Krakowa aktywnie działają na rzecz społeczności lokalnej. Organizują Dni Otwartych Koszar, współpracują ze środowiskami kombatanckimi, angażują się w patriotyczne wychowanie dzieci i młodzieży, m.in. poprzez wizyty w szkołach i przedszkolach. Jednym z takich przykładów działalności edukacyjnej Oddziału było zorganizowanie wystawy dokumentującej historię przedwojennej krakowskiej żandarmerii¹³.

Dziś jednym z głównych zadań stawianych Żandarmerii Wojskowej jest prowadzenie działalności profilaktycznej polegającej na zapobieganiu zjawiskom patologicznym. Wyodrębniony pion prewencji od 2005 r. został rozbudowany o Sekcję Profilaktyki, która realizuje zadania w zakresie czynności profilaktycznych. Profilaktyka prowadzona przez ŻW to planowanie, koordynowanie i organizowanie działań mających na celu przeciwdziałanie przestępczości i ograniczanie występowania niepożądanych zjawisk.

Wraz ze zwiększoną działalnością profilaktyczną w środowisku cywilnym Żandarmeria Wojskowa stała się instytucją, do której coraz częściej zaczęły napływać prośby o pomoc w realizacji zajęć z zakresu zapobiegania i przeciwdziałania szeroko pojętej patologii. Główny jej trzon stanowią dziś placówki oświaty, poczynszyszy od najmłodszych, czyli przedszkolaków.

3. ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ

Podjmując próbę zbadania możliwości wykorzystania potencjału żołnierzy Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Krakowie na rzecz zapobiegania patologii oraz budowania wartości młodych obywateli, postanowiłem przeprowadzić

¹² Art. 18.2 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

¹³ Informacja o Oddziale ŻW w Krakowie, <http://zw.wp.mil.pl/pl/134.html> [dostęp: 10.07.2016].

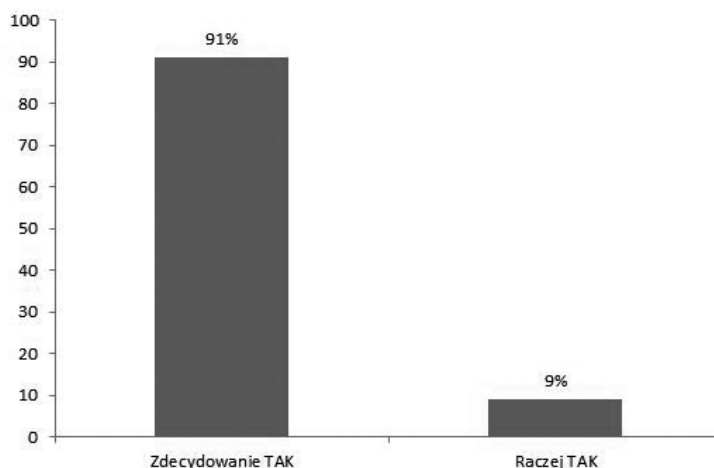
w tym celu badania kwestionariuszowe. W badaniach nad wykorzystaniem żołnierzy Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Krakowie do prowadzenia zajęć edukacyjno-profilaktycznych wykorzystano technikę ankiety, umożliwiającą zbadanie interesującego zjawiska w środowisku placówek oświaty. Dla celów badawczych skonstruowano kwestionariusz ankiety, który zawiera łącznie 10 pytań, o kafeterii zamkniętej, półotwartej i otwartej. Pytania kwestionariuszowe zostały opracowane w taki sposób, aby respondent nie miał problemu ze zrozumieniem badanego zagadnienia. Badania przeprowadzono w jednej ze szkół woj. śląskiego, jako regionu szczególnie narażonego na zjawiska patologiczne.

Na podstawie analizy wniosków o przeprowadzenie zajęć edukacyjno-profilaktycznych, złożonych do Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Krakowie przez placówki oświaty, możemy zauważyć ich dwukrotny wzrost: w 2014 r. było 15 takich wniosków, a w 2015 – 33.

W wyniku przeprowadzonych badań ankietowych na losowo wybranej grupie nauczycieli szkół otrzymano następujące wyniki. Powodem przesłania wniosku o przeprowadzenie zajęć edukacyjno-profilaktycznych przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (pytanie 1) było zainteresowanie ze strony grona pedagogicznego (30%) i – nieco więcej – ze strony samych uczniów (31%). 15% respondentów za powód złożenia wniosku uznało doświadczenie żołnierzy ŻW.

W pytaniu 2 poproszono o wyrażenie zdania na temat zasobu wiedzy żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do prowadzenia zajęć edukacyjno-profilaktycznych z uczniami. Zasób wiedzy jako odpowiedni do prowadzenia zajęć w szkole bardzo dobrze (na poziomie „zdecydowanie TAK”) oceniło 50% respondentów, a pozostałe 50% – jako raczej dobry („raczej TAK”).

We wnioskach o przeprowadzenie zajęć profilaktycznych przez żołnierzy Oddziału ŻW w Krakowie (pytanie 3) placówki oświaty w głównej mierze prosiły o podjęcie zajęć z zakresu: „Bezpieczeństwo w ruchu drogowym”, „Profilaktyka nikotynowa”, „Przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii” oraz „Bezpieczeństwo użytkowników sieci (zagrożenia płynące z Internetu)”. Zajęcia te żołnierze ŻW prowadzili na podstawie obowiązujących programów profilaktycznych, których treść merytoryczna została dostosowana do wieku słuchaczy. Były to m.in.: „Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem Bezpieczniej”, „Program profilaktyczny z zakresu bezpieczeństwa w ruchu drogowym na lata 2013-2016”, „Program profilaktyczny Żandarmerii Wojskowej z zakresu przeciwdziałania narkomanii na lata 2011-2016”.

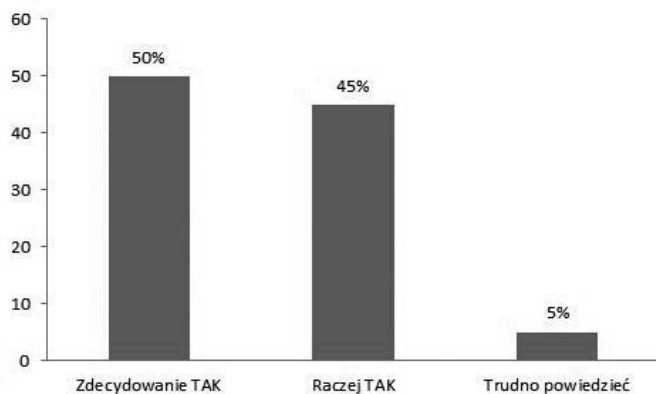

Wykres 1. Czy Pana (Pani) zdaniem zakres zajęć profilaktycznych realizowanych przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej jest adekwatny do potrzeb szkoły?

Według badań Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), w I połowie 2015 r. respondenci dużym zaufaniem darzyli wojsko (ponad 72%) oraz Policję i Kościół rzymskokatolicki (po około 67%)¹⁴. Na podstawie otrzymanych wyników badań (pytanie 4), dotyczących zaufania do żołnierzy Żandarmerii Wojskowej w środowisku szkoły, 54% badanych oceniło to zaufanie jako bardzo wysokie („zdecydowanie TAK”), natomiast 46% – jako wysokie („raczej TAK”).

W dzisiejszych czasach oferty edukacyjne stają się produktem, który jest konkurencyjny, a tym samym przekonuje do wybrania konkretnej placówki. W coraz większym stopniu zauważalne jest zainteresowanie stowarzyszeniami proobronnymi oraz klasami mundurowymi. Szkoła, która podejmuje próbę realizowania programu „klasy mundurowej”, powinna zapewnić jej uczniom jak najlepsze warunki do rozwoju, zdobywania specjalistycznej wiedzy oraz realizowania dalszych zainteresowań. Młodzież (uczniowie), która interesuje się sprawami związanymi z działalnością służb mundurowych, powinna mieć zapewnioną bazę naukową oraz kadre nauczycielską do prowadzenia zajęć w praktyce.

¹⁴ GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, [Informacja GUS za 2015 r.], *Wartości i zaufanie społeczne w Polsce*, www.stat.gov.pl [dostęp: 10.07.2016].

Wykres 2. Czy byłby (byłaby) Pan (Pani) za utworzeniem w szkole klasy mundurowej o profilu policyjno-wojskowym „Żandarmeria Wojskowa”?

Kształcenie młodzieży z klas mundurowych powinno być realizowane przez specjalistów (pytanie 5). Dlatego też aż 81% respondentów uważa (na poziomie „zdecydowanie TAK”), że żołnierze Żandarmerii Wojskowej powinni prowadzić zajęcia z zakresu obronności (19% odpowiada na to pytanie „raczej TAK”). Okres zakończenia cyklu zajęć edukacyjnych jest zawsze refleksją do oceny wkładu naszej pracy, a konkretnie tego, czy przyniosła ona zadowalający efekt.

Pytanie 6 było następujące: „Czy Pana (Pani) zdaniem działalność edukacyjno-profilaktyczna żołnierzy Żandarmerii Wojskowej wpływa pozytywnie na poprawę bezpieczeństwa w środowisku szkolnym (uczniowie są przez to bardziej świadomi negatywnego wpływu środków odurzających, alkoholu, narkotyków, Internetu na ich życie)?”. Odpowiedź „zdecydowanie TAK” dało 77% respondentów, 23% – odpowiedź „raczej TAK”.

W pytaniach otwartych i półotwartych (7-9) respondenci wskazywali, że zadaniem Żandarmerii Wojskowej w środowisku cywilnym powinny być: ochrona przed przemocą, zwiększona liczba szkoleń praktycznych na rzecz bezpieczeństwa, reagowanie na wszelkie przejawy zagrożenia, wspieranie działań policji w każdym zakresie i profilaktyczne wspieranie innych służb.

Wiele osób wie, czym jest *patologia*, i potrafi podać mniej lub bardziej trafną jej definicję. Co więcej, wiele osób zetknęło się z tym zjawiskiem osobiście. Stosunku do patologii dotyczyło pytanie 10: „Czy jesteśmy skazani na patologię, czy może jest na nią społeczne „przyzwolenie”, czy musimy żyć z tym zjawiskiem”. Społeczeństwo, które uznaje, iż patologia młodzieży jest

częścią rzeczywistości, w której żyjemy, wywołuje niemoc i brak wiary w skuteczne metody zapobiegania temu zjawisku oraz walki z nim.

Środowisko wojskowe funkcjonuje według własnego kodeksu zawodowego, z ustalonymi wewnętrznymi normami, zwyczajami i regułami postępowania, trudnymi do zrozumienia dla nowej osoby¹⁵. Jeszcze kilka lat temu zasadnicza służba wojskowa była powinnością każdego obywatela. Z wykonywaniem zadań w czasie jej pełnienia wiązały się różne trudności, wynikające ze szczególnych warunków otoczenia społecznego (koszary wojskowe, poligony, przełożeni, z którymi żołnierze wchodzili w bezpośrednie zależności społeczne). Ze zrozumiałych względów wyjątkowe trudności mieli żołnierze rozpoczynający służbę wojskową. Dostosowanie się do nowego, odmiennego środowiska wymagało od nich bezwzględności posłuszeństwa i podporządkowania, co nie było łatwe. W Siłach Zbrojnych do 2009 r. dało się zauważyć niepokojące zjawisko, że do odbywania zasadniczej służby wojskowej trafiali poborowi, którzy przed jej rozpoczęciem funkcjonowali w środowiskach patologicznych oraz mieli konflikt z prawem, czego jedną z głównych przyczyn było nadmierne spożywanie alkoholu.

W 2007 r. przeprowadziłem badania ankietowe na losowo wybranej grupie żołnierzy w jednej z jednostek wojskowych na terenie Wrocławia, które miały na celu porównanie stopnia spożycia alkoholu przed powołaniem ich do służby wojskowej oraz po jej zakończeniu. Uzyskane wyniki pozwoliły na wyciągnięcie następujących wniosków:

1) 43% ankietowanych twierdziło, że pije mniej niż przed powołaniem do służby wojskowej;

2) po rozpoczęciu służby wojskowej spożycie piwa zmniejszyło się o 7%, a o 9% spożycie alkoholu wysokoprocentowych (tj. wódki, bimbru), znacznie szkodliwszych dla organizmu człowieka;

3) 1-2 razy w czasie 30 dni alkohol spożywało tylko 49% ankietowanych.

Można więc stwierdzić, że okres odbywania zasadniczej służby wojskowej stanowił dla znacznej większości respondentów pewną formę „przymusowej terapii alkoholowej”, która na ten czas zakończyła się sukcesem.

Powszechność istnienia w środowisku młodzieży zjawiska patologii sprawia do pytania o sens walki z nią oraz prób ukazywania jej „prawdziwego oblicza”. Złożoność i cechy charakterystyczne patologii wśród najmłodszych powodują, że zapobieganie i zwalczanie tego zjawiska jest procesem wy-

¹⁵ Zob. M. FIJAŁKA, *Alkohol w środowisku żołnierzy*, „Przegląd Żandarmerii” 3(2008), s. 43.

magającym wykorzystania wyspecjalizowanych metod i wyrafinowanych środków technicznych. Jak zatem zapobiegać przejawom patologii wśród najmłodszych, zanim będziemy musieli użyć bardziej rygorystycznych metod, a skutki takich wydarzeń będą nieodwracalne? Wszelkie działania, które służą walce z patologią na podstawie prewencji kryminalnej, są bardzo ważne i zarazem potrzebne. „Programy...”; „Poradniki...”; „Ulotki...”; „Filmy poglądowe...” czy też „Algorytmy postępowania służące rozpoznawaniu zagrożeń wśród najmłodszych” to podstawowe narzędzia pracy w walce z niebezpieczeństwami, jakie czyhają na młodzież szkolną. Ich stworzenie powinno być początkiem działań. Dodatkowo potrzebne są szkolenia kadr pedagogicznych z zakresu rozpoznawania zagrożeń wśród młodzieży. Organizowanie spotkań, warsztatów jest jednym z najważniejszych elementów wymiany doświadczeń – zarówno tych negatywnych, jak i pozytywnych.

4. WNIOSKI

Podstawą do współpracy Żandarmerii Wojskowej z placówkami oświaty jest decyzja nr 187/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 czerwca 2009 r. w sprawie wprowadzenia zasad współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi. Zapisy dokumentu określają warunki współpracy, które powinny kierować się następującymi celami: pozyskiwaniem społecznej akceptacji dla polityki obronnej państwa, upowszechnianiem działalności wolontariackiej na rzecz obrony narodowej, kształtowaniem pozytywnego wizerunku Sił Zbrojnych i służby wojskowej oraz promowaniem nowego modelu służby żołnierzy rezerwy w Narodowych Siłach Rezerwowych.

Żołnierze Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Krakowie, uczestnicząc aktywnie w placówkach oświaty, prowadzą działania profilaktyczne z użyciem specjalistycznego sprzętu (symulatora zderzeń, symulatora jazdy 3D) oraz innych narzędzi, niedostępnych dla zwykłych obywateli. Zajęcia zawsze cieszą się dużym zainteresowaniem i aktywnością młodzieży, a najbardziej czynni uczniowie zostają nagradzani za udział w różnych konkursach. Niejednokrotnie takie spotkania są dla młodych ludzi początkiem ich dalszej kariery zawodowej w służbach mundurowych. Zdarzają się przypadki, gdy wnioski o przeprowadzenie zajęć edukacyjno-profilaktycznych napływają z odległych miast, a sami uczniowie przybywali do Oddziału ŻW z Wrocławia czy też z Lublina.

Rozpatrując kwestię tworzenia klas mundurowych o profilu policyjno-wojskowym (Żandarmerii Wojskowej) w szkołach – o co zawnioskowało 91% pedagogów – należy mieć na względzie, że żołnierze ŻW staliby się ważnym elementem w kształtowaniu postaw i wartości młodych obywateli. Uczestnictwo żołnierzy Żandarmerii Wojskowej w zajęciach edukacyjnych pozwoliłoby na: uatrakcyjnienie zajęć szkolnych, rozwijanie sprawności intelektualnej, odkrywanie zainteresowań młodzieży, uświadamianie tożsamości regionalnej i narodowej, kształtowanie postawy patriotycznej i aktywności obywatelskiej oraz rozwijanie sprawności motorycznej.

Można założyć, że utworzenie klas o profilu „Żandarmerii Wojskowej” mogłoby się przyczynić do wychowania młodzieży w duchu patriotyzmu, szacunku do munduru i symboli narodowych, przygotować młodzież do uczestniczenia w uroczystościach patriotyczno-religijnych na wszystkich szczeblach. Okres rozwoju każdego dziecka to ważny czas dla jego dalszej przyszłości. Dziecko, które zostanie ukierunkowane w duchu wartości, będzie mogło samodzielnie wybrać drogę przyszłej działalności zawodowej lub naukowej zgodnie z zainteresowaniami i predyspozycjami oraz potrzebami społecznymi. Będzie umiało organizować i kierować małymi grupami ludzi, a także podporządkować się osobom wyżej stojącym w danej hierarchii, z uwzględnieniem odpowiedzialności moralnej, prawa do odrębności przekonań oraz tolerancji dla innych. Poznając tradycje kultury, młodzi ludzie będą kształtować swoje postawy preferujące honor i szacunek dla drugiego człowieka.

Klasy tego typu powinny wychodzić naprzeciw naturalnym potrzebom młodego człowieka w celu spożytkowania młodzieńczej energii i zapału, ciekawości, chęci przeżycia przygody, a także kształtowania tężyzny fizycznej. Ich utworzenie może być początkiem wychowania młodzieży w duchu wartości patriotycznych, przyczyniając się do integracji młodych ludzi ze społeczeństwem, oraz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom występującym wśród części uczniów (nikotynizm, alkoholizm, używanie dopalaczy, narkomania, alkoholizm, wzrost przestępczości itp.). Żandarmeria Wojskowa – jako służba o charakterze policyjnym – ma doświadczenie oraz zaplecze kadrowe do prowadzenia wszelkich czynności mających na celu rozpoznawanie, zapobieganie i zwalczanie patologii.

Działania na rzecz utrzymania właściwego stanu bezpieczeństwa w szkołach muszą być konsultowane na wielu płaszczyznach przez doświadczonych specjalistów, wspólny wysiłek może być natomiast gwarancją, że dzisiejsza młodzież będzie wychowywana w duchu wartości i poszanowania dla drugiego człowieka.

Gimnazjum nr 7 im. Jana Kochanowskiego
w Lublinie

20-709 Lublin, ul. Krasieńskiego 7; tel./fax: 81 525 00 08
poczta@g7.lublin.eu

Lublin, 2 czerwca 2016 r.

Szanowny Pan
st. chor. Jacek Dworczyk
Oddział Żandarmerii Wojskowej
w Krakowie

Szanowny Panie,

serdecznie dziękujemy za pomoc w organizacji spotkania uczniów naszej szkoły realizujących innowację pedagogiczną *B - jak Bezpieczeństwo*, z żołnierzami Oddziału Żandarmerii Wojskowej w ramach warsztatów „Kraków 2016”. Zajęcia w Państwie Jednostce – zapoznanie z zadaniem Żandarmerii Wojskowej, pokaz sprzętu i spotkanie z osobami na co dzień zajmującymi się działaniami na rzecz bezpieczeństwa innych - były dla młodych ludzi, interesujących się zagadnieniami pierwszej pomocy i szeroko pojętego bezpieczeństwa, szczególnym doświadczeniem.

Dziękujemy za poświęcony czas i życzliwość. Krakowskie warsztaty wpisują się na stałe w realizację naszych działań i dzięki spotkaniom z osobami, których pasją jest ochranianie i ratowanie ludzkiego życia, pomagają nam kształtować młodych ludzi obywateli na wartość życia swojego i innych. Mamy nadzieję, że to spotkanie będzie początkiem dalszej współpracy na polu działań na rzecz bezpieczeństwa.

Dziękujemy za opiekę nad grupą i koordynację spotkania – wizyta w krakowskim Oddziale Żandarmerii Wojskowej pozostawiła niezapomniane wrażenia.

Z szacunkiem i wdzięcznością

DYREKTOR
Gimnazjum nr 7
im. Jana Kochanowskiego w Lublinie
Marek Karolicki

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- GLICKLICH-ROSENBERG L., *Violence and Children: A Public Health Issue*, „Psychiatric Times” 13(1996), nr 3, s. 45-47.
- FIJAŁKA M., Alkohol w środowisku żołnierzy, „Przegląd Żandarmerii” 3(2008).
- KOTŁOWSKI K., *Filozofia wartości a zadania pedagogiki*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1968.

Dokumenty prawne

- CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ, Dzieci i młodzież w internecie – korzystanie i zagrożenia z perspektywy opiekunów. Komunikat z badań nr 110/2015, www.cbos.pl [dostęp: 01.08.2016].
- GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY, [Informacja GUS za 2015 r.], Wartości i zaufanie społeczne w Polsce, www.stat.gov.pl.
- NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI, [Informacja o wynikach kontroli], Przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej, KNO-4101-03-00/2013, nr ewid. 143/2014/P/13/068/KNO, www.nik.gov.pl [dostęp: 01.07.2016].
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U., nr 287, poz. 1687 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U., nr 123, poz. 1353 z późn. zm.).

Strony internetowe

www.zw.wp.mil.pl
www.policja.pl
www.nik.gov.pl
www.cbos.pl
www.stat.gov.pl

ROLA KLAS MUNDUROWYCH
NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI PROFILAKTYCZNEJ
PROWADZONEJ PRZEZ ŻANDARMERIĘ WOJSKOWĄ

S t r e s z c z e n i e

Współczesny świat daje młodym ludziom wiele możliwości do rozwoju, a postęp technologiczny i cywilizacyjny wymaga od nich przystosowania i radzenia sobie z tym, co nowe. Pomimo iż postęp technologiczny i cywilizacyjny ułatwia nam życie, to w pewnych dziedzinach życia dzieci i młodzież wciąż są narażone na zjawiska patologiczne, które czyhają na nich w szkołach i wirtualnym świecie Internetu. Wraz ze zwiększoną działalnością

profilaktyczną w środowisku cywilnym Żandarmeria Wojskowa stała się instytucją, do której coraz częściej napływają prośby o pomoc w realizacji zajęć z zakresu zapobiegania i przeciwdziałania patologii. Żandarmeria Wojskowa – jako służba o charakterze policyjnym – ma doświadczenie i zaplecze kadrowe do prowadzenia czynności mających na celu rozpoznawanie, zapobieganie i zwalczanie patologii. Działania na rzecz utrzymania właściwego stanu bezpieczeństwa w szkołach muszą być konsultowane na wielu płaszczyznach przez doświadczonych specjalistów, a wspólny wysiłek może być gwarancją, że dzisiejsza młodzież będzie wychowywana w duchu wartości i poszanowania do drugiego człowieka. Artykuł ma na celu ukazanie możliwości wykorzystania potencjału Żandarmerii Wojskowej – jako instytucji ważnej w procesie zapobiegania patologii i budowania wartości młodych obywateli poprzez poszanowanie tradycji, munduru i honoru żołnierza.

Słowa kluczowe: Żandarmeria Wojskowa (ŻW); wychowanie; szkoła; patologia; wartości.